ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ

ପ୍ରକାଶ କିଛି କାଗଜ ଧରି ସୁନିତା ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେତେବେଳେ ସୁନିତା ଘରେ ଥିଲା ଓ ପ୍ରକାଶ ହାତରେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ କାଗଜ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା; କି'ରେ ପ୍ରକାଶ, ଏତେଗୁଡ଼ିଏ କାଗଜ କ'ଣ ଧରିଛୁ ? ପ୍ରକାଶ କହିଲା, ଏହା ହେଉଛି ଆମ ଗ୍ରାମର ଭୋଟରମାନଙ୍କର ତାଲିକା । ଜାଣିଛ, ଆସନ୍ତା ସୋମବାର ଦିନ ନିର୍ବାଚନ । ଏଣୁ ଆମ ଗାଁରେ ଭୋଟ ହେବ । ସେଥିରୁ ସରପଞ୍ଚ, ସମିତି ସଭ୍ୟ, ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର ଓ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ ସବୁ ବଛା ହେବେ । ମୋ ହାତରେ ଥିବା ତାଲିକା ଅନୁଯାୟୀ ତୋ'ର ବାପା, ବୋଉ, ଜେଜେବାପା, ନାନୀ, ସମସ୍ତେ ଭୋଟ ଦେଇ ପାରିବେ । ଶୁଣ, ତୋ'ର ଦାୟିତ୍ୱ ହେଲା ସେମାନଙ୍କୁ ସବୁ ନେଇ ଭୋଟ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଯିବୁ । ସୁନିତା ହଁ ଭରିଲା ଏବଂ ପଚାରିଲା, ଆଛା କହିଲୁ ପ୍ରକାଶ, ଏତେ ଜଣଙ୍କୁ ଜଣେ ଏକାବେଳକେ କିପରି ଭୋଟ ଦେବ ? ପୁଣି ସେମାନେ ଭୋଟ ପାଇ କ'ଣ କରିବେ ?

ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ କ'ଣ ?

ଆମ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶାସନକୁ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସନ କୁହନ୍ତି । ଏହି ଶାସନର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା । ଏହାର ଶାସନକୁ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଶାସନର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅଛି । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ଛଅ ଲକ୍ଷ ଗ୍ରାମ ଓ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସହର ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବହୁ ଦୂରରେ ଥାଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ଶାସନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏଣୁ ଆମ ଦେଶର ଗ୍ରାମ ବା ସହରଗୁଡ଼ିକରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକ ନିଜର ଉନ୍ନତି ହେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜେ ବହନ କଲେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ବହୁବିଧ ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିବ । ଗ୍ରାମ ବା ସହରଗୁଡ଼ିକର ଲୋକମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜର ପ୍ରତିନିଧି ବାଛି ଏକ ଜନଗୋଷ୍ଠୀ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଜନଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜକୁ ନିଜେ ଶାସନ କରିବାକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଶାସନ ଫଳରେ ଲୋକେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରନ୍ତି ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ବୁଝିଥାଆନ୍ତି ।

ଲୋକମାନେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଶାସନ କରୁଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର କି କି ସୁବିଧା ହେଉଥିବ, ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଆମ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରୁ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଜରିଆରେ ଲୋକେ ସରକାରଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସରକାର ଏଗୁଡ଼ିକର ଆଧାରରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ଲୋକମାନଙ୍କର ବହୁତ ଉପକାର କରିଥାଆନ୍ତି ।

ସରକାରଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି -

- ୬ରୁ ୧୪ ବର୍ଷ ପିଲାଙ୍କ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ।
- ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ।
- ରାସ୍ତାଘାଟ ତିଆରି ଓ ମରାମତି ।
- ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଋଣ ଯୋଗାଣ ଓ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ।

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ କେଉଁ କେଉଁ ସରକାରୀ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ହେଉଛି ତାର ଏକ ତାଲିକା କର ।

ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ

୧୯୫୮ ମସିହାରେ ବଳବନ୍ତରାୟ ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ଏକ ତିନି ସ୍ତର ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରିବାକୁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ । ଏହି ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଜରିଆରେ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ, ବ୍ଲକ ସ୍ତରରେ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗଠନ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇଛି । ଆମ ଦେଶରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ କୁହାଯାଏ ।

ଆମ ଦେଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଓ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପୌର ନିଗମ, ପୌରପାଳିକା (ମ୍ୟୁନିସ୍‌ପାଲିଟି) ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ(ଏନ୍.ଏ.ସି.) ରହିଅଛି ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ପଞ୍ଚାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଗ୍ରାମର ମୁଖ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସଭା ଗଠିତ ହେଉଥିଲା । ଏହି ସଭା ଗ୍ରାମର

କଳିକଜିଆ ମୀମାଂସା କରୁଥିଲା । ପରେ ଏହି ସଭାକୁ ପଞ୍ଚାୟତ କୁହାଗଲା । ଏହି ପଞ୍ଚାୟତ ଗ୍ରାମର ଗଠନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବୁଝାବୁଝି କଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସିବା ପରେ ଏହି ପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରଥାଟି ଅକାମି ହୋଇଗଲା । ମାତ୍ର ଆମ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ପଞ୍ଚାୟତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଏହାକୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛକି ?

- ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଗ୍ରାମସଭା ଓ ପଲ୍ଲୀସଭା ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।
- ପଞ୍ଚାୟତ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଓ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।
- ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୬,୨୩୪ଟି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ରହିଅଛି ।

ତୁମ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ କେତୋଟି ଗ୍ରାମ ଅଛି ସେଗୁଡ଼ିକର ନାମ ତାଲିକା କର ।

ଗଠନ : ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇହଜାରରୁ ଦଶହଜାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଗ୍ରାମ ବା ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ କରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୱାର୍ଡ଼ରୁ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ସେହି ୱାର୍ଡ଼ର ସାବାଳକ ଭୋଟରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭୋଟରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର ବା ପଞ୍ଚ କୁହାଯାଏ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଅତି ବେଶିରେ ୨୫ ଜଣ ଓ ଅତି କମ୍‌ରେ ୧୧ ଜଣ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର ରହିପାରିବେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀ ଓ ମହିଳାମାନେ ୱାର୍ଡ଼ ସଭ୍ୟ (ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର) ହେବାପାଇଁ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ କରାହୋଇ ଅଛି । ନିର୍ବାଚିତ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବରମାନେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ସଭ୍ୟ ଓ ୱାର୍ଡ଼ର ପ୍ରତିନିଧି ଅଟନ୍ତି ।

ତୁମ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତରେ କେଉଁ କେଉଁ ୱାର୍ଡ଼ ଅଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବୁଝି ତାଲିକା କର ।

-
-
-

ପ୍ରତି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ଜଣେ ସରପଞ୍ଚ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ସେହି ପଞ୍ଚାୟତର ସାବାଳକ ମତଦାତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭୋଟରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୱାର୍ଡ଼ରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପଞ୍ଚାୟତ ବସେ । ପଞ୍ଚାୟତର ନିର୍ବାଚିତ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ନାଏବ ସରପଞ୍ଚ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ କରାଯାଏ । ସରପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚାୟତ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ନାଏବ ସରପଞ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚାୟତର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ୫ ବର୍ଷ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପୂରିଗଲେ ଆଉଥରେ ନିର୍ବାଚନ କରାଯାଏ ।

ତୁମ ପଞ୍ଚାୟତରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ସରପଞ୍ଚ ଓ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ନାମ ବୁଝି ତାର ଏକ ତାଲିକା କର ।

ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଜଣେ ସଂପାଦକ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ପଞ୍ଚାୟତର ବିଭିନ୍ନ କାଗଜପତ୍ର କାମ କରିବା ସହ ଆୟବ୍ୟୟର ହିସାବ ରଖନ୍ତି । କେତେକ ପଞ୍ଚାୟତ ନିଜର ଚପରାସୀ, ଜଗୁଆଳି, ମାଳି ଓ କର ଆଦାୟକାରୀ ମଧ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର କାର୍ଯ୍ୟ

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାର -

୧) ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ   ୨) ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ

- ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ।
- ଲୋକମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ।
- ନଳକୂପ ଓ କୂଅ ଖୋଳିବା ।
- ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ତାଲିକା କରିବା ।
- ରାସ୍ତାଘାଟ ନିର୍ମାଣ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା ।
- ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ କରିବା ।
- ପୋଖରୀ ଖନନ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା ।

ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ

- ସମବାୟ ସମିତି ଗଠନ କରିବା ।
- ମାତୃମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବା ।
- ମାଛ ଚାଷ, କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ ଓ ପ୍ରୌଢ଼ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବା ।
- ପାଠାଗାର ସ୍ଥାପନ କରିବା ।
- ଦାତବ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ।

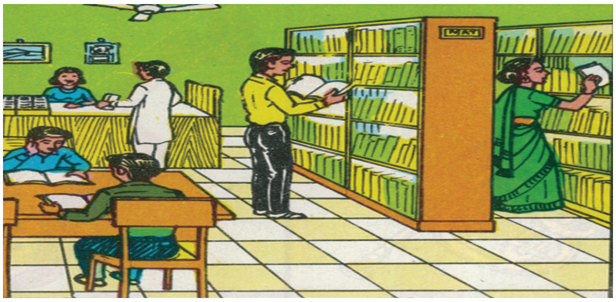

ତୁମ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଦ୍ୱାରା କେଉଁ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଗ୍ରାମସଭା :

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସମସ୍ତ ସାବାଳକ ଭୋଟର, ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ସମସ୍ତ ଓ୍ୱାର୍ଡ଼ ସଭ୍ୟ ଓ ସରପଞ୍ଚଙ୍କୁ ନେଇ ଗ୍ରାମସଭା ଗଠିତ ହୁଏ । ଏହି ସଭାରେ ସରପଞ୍ଚ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରନ୍ତି । ଏହି ସଭାରେ ପଞ୍ଚାୟତର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା:- ପଞ୍ଚାୟତର ପତିତ ଜମି ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ, ରାସ୍ତାଘାଟ ନିର୍ମାଣ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ, ବିଭିନ୍ନ ଭତ୍ତା ପାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ନାଗରିକଙ୍କ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତି ଇତ୍ୟାଦି । ଏହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଯୋଜନା କରାଯାଇ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଗୃହୀତ ହୁଏ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଉପରିସ୍ଥ ସଂସ୍ଥାକୁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଏ । ଏହି ସଭା ବର୍ଷରେ ଦୁଇଥର ବସିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ତୁମ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଗ୍ରାମସଭାରେ କେଉଁ କେଉଁ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବୁଝି ତାଲିକା କର ।

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଆୟ :

ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅର୍ଥରାଶି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ। ଏହି ଅର୍ଥରାଶି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଦୁଇଟି ମାଧ୍ୟମରୁ ପାଇଥାଏ। ଗୋଟିଏ ହେଲା ତା'ର ନିଜସ୍ୱ ଆୟ, ଯଥା- ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଅଧିନରେ ଥିବା ହାଟ, ପୋଖରୀଗୁଡ଼ିକର ନିଲାମ, ଶଗଡ଼ ଓ ରିକ୍ସା ଇତ୍ୟାଦିର ଲାଇସେନ୍ସ୍‌ରୁ ଆୟ। ଅନ୍ୟ ମାଧ୍ୟମଟି ହେଉଛି ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ। ଏହି ଅନୁଦାନ ମାଧ୍ୟମରେ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ।

ଗ୍ରାମସଭା :

ପ୍ରତ୍ୟେକ ୱାର୍ଡ଼ର ଗଠନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ପଲ୍ଲୀସଭା ଗଠନ କରାଯାଏ । ଏହି ସଭାରେ ୱାର୍ଡ଼ର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟର ତାଲିକା କରାଯାଇ ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ବଜେଟ ଓ କିଏ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତଦାରଖ କରିବ ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଏ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି :

ସରପଞ୍ଚ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଳା କଲେ ତାଙ୍କୁ ସରକାରୀ ଆଦେଶ ବଳରେ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନାସ୍ଥା ପ୍ରସ୍ତାବ ଜରିଆରେ କ୍ଷମତାରୁ ଅନ୍ତର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ତୁମ ଗ୍ରାମରେ କେଉଁ ଲୋକମାନେ ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ ପାଇଛନ୍ତି ତା'ର ଏକ ତାଲିକା କର ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି :

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତର ଅଟେ । ପ୍ରତି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଥାଏ। ବ୍ଲକ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ ସମସ୍ତ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ସାବାଳକ ଭୋଟ ପ୍ରଥା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତରୁ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ପାଇଁ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ସଭ୍ୟ / ସଭ୍ୟା ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି। ଏମାନଙ୍କୁ **'ସମିତି ସଭ୍ୟ'** କୁହାଯାଏ। ଏହି ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀ ଓ ମହିଳା ସଭ୍ୟ / ସଭ୍ୟାମାନେ ଆନୁପାତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସଭ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ (ଚେୟାରମ୍ୟାନ) ଓ ଆଉ ଜଣକୁ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି। ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ (ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ) ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୩୧୪ ଟି ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଅଛି।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ସଭ୍ୟ ରୂପେ ଆଉ କେଉଁମାନଙ୍କୁ ନିଆଯାଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

-
-
-

ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତର ସରପଞ୍ଚ, ନଗରପାଳିକା / ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବିଧାନସଭା, ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ସରକାରୀ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ (ବି.ଡ଼ି.ଓ.) ଶିକ୍ଷା, ରାଜସ୍ୱ, ପଶୁପାଳନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ନିଆଯାଏ । ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ବୈଠକ ପ୍ରତି ଦୁଇ ମାସରେ ଥରେ ବସିଥାଏ । ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟ :

- ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚାୟତର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ।
- ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ବୈଠକରେ ଗୃହୀତ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ।
- ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଆୟବ୍ୟୟ ଅଟକଳ (ବଜେଟ) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।
- ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରୀୟ ସମସ୍ତ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କରିବା ଓ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ।
- ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ।

ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଜଣେ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ (ବି.ଡ଼ି.ଓ.) ନିଯୁକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସମବାୟ, ମତ୍ସ୍ୟଚାଷ, ଶିକ୍ଷା, କୃଷି, ନିର୍ମାଣ ଓ ସାମାଜିକ ସଂଗଠନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ପାଇଁ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରିବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ପଞ୍ଚାୟତକାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କୃଷି ଓ ପଶୁପାଳନ ଦିଗରେ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସହ ବ୍ଲକ୍ ଓ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗସୂତ୍ର ରଖନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମସେବକମାନେ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ଆଉ କେଉଁ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ଲକ୍ ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା :

- **ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଥଇଥାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :** ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜୀବିକା ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଋଣ ଯୋଗାଇବା । ଏହି ଋଣରେ ଶହେରୁ ସତୁରୀ ଭାଗ ଛାଡ଼ କରାଯାଏ ।
- **ସମନ୍ୱିତ ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :** ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଚାରି ହଜାର ଆଠ ଶହ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଜୀବିକା ଅବଲମ୍ବନ ପାଇଁ ଋଣ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ଋଣ ଶହେ ଭାଗରୁ ତେତିଶ ଭାଗ ଛାଡ଼ କରାଯାଏ ।

> - ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଉଥିବା ଋଣ ଅର୍ଥର କିଛି ଭାଗ ବ୍ୟାଙ୍କ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଣାଯାଇଥାଏ ।
> - ଋଣର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଛାଡ଼ କରାଯାଏ ତାହା ସରକାର ବହନ କରନ୍ତି ।

- **ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶ୍ରମିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି:-** ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୈନିକ କର୍ମ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ ।
- **ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :** ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୪,୮୦୦ ରୁ ୬,୦୦୦ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ କୃଷି ଋଣ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ ।

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ କେଉଁ କେଉଁ ସରକାରୀ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ହେଉଛି ସେଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ଆୟ

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ନଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ମିଳିଥାଏ ।

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ

ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଚ୍ଚତମ ସ୍ତର ହେଉଛି ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ରହିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ୩୦ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଛି । ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ମାଧ୍ୟମରେ ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟର ଯୋଜନା କରାଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ ।

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗଠନ :

ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାକୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଜୋନ୍‌ରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୋନ୍‌ରୁ ସାବାଳକ ଭୋଟ ପ୍ରଥା ଜରିଆରେ ଜଣେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଆଉ ଜଣଙ୍କୁ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥାନ୍ତି । ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ପରି ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦକୁ ମଧ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ ଭିତ୍ତିରେ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଓ ମହିଳା ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହିସବୁ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ସର୍ବାଧିକ ୫ ବର୍ଷ ।

ଜିଲ୍ଲାପରିଷଦରର ଅନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନେ ହେଲେ:-
- ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
- ବିଧାନସଭା, ଲୋକସଭା, ଓ ରାଜ୍ୟସଭା ସଦସ୍ୟ ବୃନ୍ଦ
- ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ସଂସ୍ଥାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ।
- ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କର ସଭାପତି
- ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ବୃନ୍ଦ ।

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କାର୍ଯ୍ୟ :

- ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି ।
- ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଓ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ସର୍ବସାଧାରଣ ପାଠାଗାର ଓ ଜନ ମଙ୍ଗଳ ସଂସ୍ଥାକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ମଞ୍ଜୁର କରିବା ।
- କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ, ପଶୁ ପାଳନ, ସମବାୟ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତକରଣ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା, ପ୍ରାଥମିକ, ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ପ୍ରୌଢ଼ ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ।

ଜିଲ୍ଲାପରିଷଦ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ

ତୁମ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଦ୍ୱାରା କେଉଁ କେଉଁ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଛି ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର ଆୟ

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କେତେକ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ବିଭିନ୍ନ କର ଆଦାୟ କରିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେକ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କିଛି ରହିବା ଘର ଓ ଦୋକାନ ଘର ଇତ୍ୟାଦିରୁ ଭଡ଼ା ସୂତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ପାଇଥାନ୍ତି ।

ସହରାଞ୍ଚଳର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା :

ଭାରତ ଏକ ଗ୍ରାମବହୁଳ ଦେଶ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଛୋଟ ବଡ଼ ସହର ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ସମ୍ବଲପୁର, ଓ ରାଉରକେଲା ଆଦି ସହର ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଏହି ସହରମାନଙ୍କରେ ବହୁତ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ରହି ସହରାଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । ସହରାଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏହି ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ହେଉଛି ମହାନଗର ନିଗମ, ପୌରପାଳିକା ଓ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ ।

ମହାନଗର ନିଗମ :

ମହାନଗର ନିଗମଗୁଡ଼ିକ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଗଠିତ ହୁଏ । ଦିଲ୍ଲୀ, କୋଲକାତା ପରି ଓଡ଼ିଶାର କଟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ରାଉରକେଲାରେ ମହାନଗର ନିଗମ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ।

ଗଠନ

- ମହାନଗର ନିଗମ – ଦଶ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସ କରୁଥିବା ସହରରେ ମହାନଗର ନିଗମ ଗଠନ ହୋଇଥାଏ ।
- ପୌରପାଳିକା – ୨୫ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସ କରୁଥିବା ସହର ମାନଙ୍କରେ ପୌର ପାଳିକା (ମ୍ୟୁନିସପାଲିଟି) ଗଠନ ହୁଏ ।
- ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ– ଦଶ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସ କରୁଥିବା ଛୋଟ ସହରରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ(ଏନ୍.ଏ.ସି.) ଗଠିତ ହୁଏ ।

ନଗରକୁ ବିଭିନ୍ନ ୱାର୍ଡ଼ରେ ଭାଗ କରାଯାଇ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରତ୍ୟେକ ୱାର୍ଡ଼ରୁ ନିଗମ ପରିଷଦକୁ ସାବାଳକ ଭୋଟ ପ୍ରଥା ଜରିଆରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ କର୍‌ପୋରେଟର୍ କୁହାଯାଏ । ଏହି କର୍‌ପୋରେଟର୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସଭ୍ୟପଦ ଆଦିବାସୀ, ମହିଳା, ହରିଜନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ହେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ନିଗମର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ମେୟର ଓ ଆଉ ଜଣକୁ ଡେପୁଟି ମେୟର ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ କରନ୍ତି । ମେୟର ନିଗମର ମୁଖ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଓ ନିଗମ ପରିଷଦରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରନ୍ତି । ସେ ନିଗମର କମିଶନର ଓ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗ ସୂତ୍ର ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଡେପୁଟି ମେୟର ନିଗମର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ।

ମହାନଗର ନିଗମର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଜଣେ କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା ବା କମିଶନର ଥାଆନ୍ତି । ସେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେ ନିଗମର ସମସ୍ତ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟବିଧିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ସେ ବିଭିନ୍ନ ବଜେଟ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନିଗମ ପରିଷଦରେ ଦାଖଲ କରନ୍ତି ।

ମହାନଗର ନିଗମର କର୍ପୋରେଟର୍‌ମାନେ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଥିବାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କର କି କି ସୁବିଧା ହେଉଥିବ, ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ମହାନଗର ନିଗମର କାର୍ଯ୍ୟ

ନିଗମ ଦୁଇ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟ ହେଲା ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ

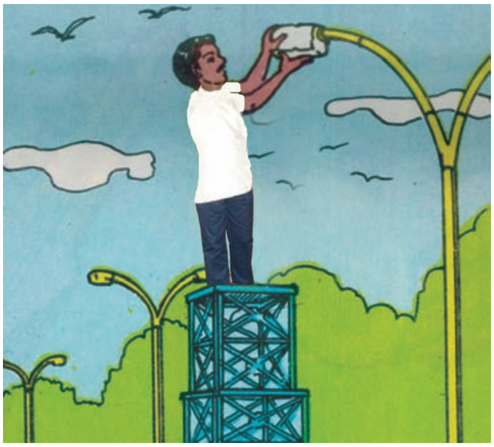

- ପାଣି ଟାଙ୍କି ନିର୍ମାଣ ଓ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା ।
- ବିଜୁଳି ଯୋଗାଣ ଓ ରାସ୍ତା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କରଣ ।
- ଜନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ, ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା ସଫା, ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମା ନିର୍ମାଣ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ, ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ।
- ରାସ୍ତାଘାଟ ଓ ପୋଲ ନିର୍ମାଣ, ମରାମତି ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ।
- ଯାନବାହନ ଚଳାଚଳ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ।
- ଡ଼ାକ୍ତରଖାନା, ମାତୃମଙ୍ଗଳ ଓ ଶିଶୁ ମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ, ଟୀକାଦାନ ।

ପୌର ନିଗମ ଆଉ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ

- ସର୍ବସାଧାରଣ ପାଠାଗାର, ଯାଦୁଘର ଓ ପାର୍କ ନିର୍ମାଣ ।
- ବିଶ୍ରାମ ଗୃହ, ଅନାଥାଶ୍ରମ ନିର୍ମାଣ ଓ ପରିଚାଳନା ।
- ପଥପାର୍ଶ୍ୱ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଓ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ।
- ସହରର ସମସ୍ତ କୋଠାବାଡ଼ିର ସର୍ଭେ ଇତ୍ୟାଦି ।

ମହାନଗର ନିଗମର ଆୟ :

ମହାନଗର ନିଗମ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୂତ୍ରରୁ ଆୟ କରିଥାଏ ।

- ଟିକସରୁ ଆୟ :- ଯାନବାହନ ଓ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଉପରୁ ଟିକସ ଆଦାୟ । ସମ୍ପତ୍ତି କର, ପ୍ରମୋଦକର, ଶିକ୍ଷା କର ଓ ବୃତ୍ତିକର ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଅଣଟିକସରୁ ଆୟ :- କୋଠାବାଡ଼ି ଉପରେ କର, ଲାଇସେନ୍‌ସ ଫି, ଯୋଗାଯୋଗ ପ୍ରଭୃତିରୁ ଆୟ ।
- ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟ :- ଗୋପାଳନ, କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ, ସିନେମା, ଥିଏଟର ପ୍ରଭୃତିରୁ ବାଣିଜ୍ୟ କର ଆଦାୟ ।
- ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ :- ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଅନୁଦାନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ମହାନଗର ନିଗମ ଆଉ କେଉଁ କେଉଁ ସୂତ୍ରରୁ ଆୟ କରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ନିଗମ ଉପରେ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ

ସରକାର ନିଗମର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଏହା ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାରି କରନ୍ତି । କୌଣସି ପୌର ନିଗମ ସନ୍ତୋଷଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନଥିଲେ ବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଳା ବା କ୍ଷମତାଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ସରକାର ସେହି ନିଗମ ପରିଷଦକୁ ଭାଙ୍ଗି ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଜ ହାତକୁ ନିଅନ୍ତି ।

ପୌର ପାଳିକା / ନଗରପାଳିକା :

୨୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସକରୁଥିବା ସହରମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ନଗରପାଳିକା ବା ପୌରସଂସ୍ଥା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିବ । ଗୋଟିଏ ପୌର ସଂସ୍ଥାକୁ କେତୋଟି ୱାର୍ଡ଼ରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ପୌର ସଂସ୍ଥା କେତୋଟି ୱାର୍ଡ଼ରେ ଭାଗ କରାଯିବ ତାହା ସହରାଞ୍ଚଳର ଜନସଂଖ୍ୟା ଓ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ସାଧାରଣତଃ ୱାର୍ଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଏଗାରରୁ ତିରିଶ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ ।

ଗଠନ

ପ୍ରତି ୱାର୍ଡ଼ରୁ ଜଣେ ଜଣେ ୱାର୍ଡ଼ ସଭ୍ୟ ବା କାଉନ୍‌ସିଲର ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଛି । ଏହାଛଡ଼ା ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାଉନ୍‌ସିଲର ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷିତ ଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୱାର୍ଡ଼ର କାଉନ୍‌ସିଲରଙ୍କୁ ସେହି ୱାର୍ଡ଼ରେ ଥିବା ସାବାଳକମାନେ ଭୋଟ ଦେଇ ନିର୍ବାଚିତ କରନ୍ତି । ଏହି ନିର୍ବାଚିତ କାଉନ୍‌ସିଲରମାନେ ପୌର ପରିଷଦ ଗଠନ କରନ୍ତି । କାଉନ୍‌ସିଲରମାନେ ନିଜ ଭିତରୁ ଜଣଙ୍କୁ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଓ ଆଉ ଜଣକୁ ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରତି ପୌରପାଳିକାର ବୈଠକ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଡାକିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ସଭାରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରନ୍ତି । ଚେୟାରମ୍ୟାନଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଭାଇସ୍ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ଥାଆନ୍ତି । ପୌର ପରିଷଦର ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ସହରାଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ । ପୌର ପରିଷଦର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ପ୍ରଶାସନିକ ଅଫିସରଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ କହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ପରିଷଦର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା । ଏହାଛଡ଼ା ସେ ସରକାର ଓ ନଗରପାଳିକା ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗ ସୂତ୍ର ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

ପୌରପାଳିକାର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଜଣେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଫିସର, ଜଣେ ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗୀୟ ଯନ୍ତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଏହି ଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଭାମାନ କାଉନ୍‌ସିଲର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ପୌରପରିଷଦ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଭା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପୌରପାଳିକା ଗଠିତ ହୁଏ ।

ପୌରପାଳିକାରେ ଆଉ କେଉଁମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବୁଝି ଲେଖ ।

ପୌର ପାଳିକାର କାର୍ଯ୍ୟ :

ପୌରପାଳିକାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା :
(୧) ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ (୨) ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ

- ଗମନାଗମନ, ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ।
- ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ, ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ଓ ଆଲୋକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
- ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ନିରାକରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
- ଆବର୍ଜନା ନିଷ୍କାସନ ଓ କମ୍ପୋଷ୍ଟ ଖାତ ଖନନ ।
- ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ।
- ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ପଞ୍ଜିକରଣ ।

ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ

- ଗୃହନିର୍ମାଣ ଓ ଟାଉନ ବସ୍ ପ୍ରଚଳନ ।
- ଆମୋଦପ୍ରମୋଦପାଇଁ ପାର୍କ ତିଆରି ।
- ଥିଏଟର ଓ କ୍ରୀଡ଼ା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସିନେମା ଗୃହ ସ୍ଥାପନ ।
- ଜନଗଣନା, ହାଟ ବଜାର ଓ ପାଠାଗାର ସ୍ଥାପନ ।

ପୌରପାଳିକା ଆଉ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକରେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବୁଝି ଲେଖ ।

ପୌରପାଳିକାର ଆୟ

ପୌରପାଳିକା ନିଜର ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ । ଏହି ଅର୍ଥ ଦୁଇଟି ଉପାୟରେ ମିଳିଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ନିଜସ୍ୱ ଆୟ ଓ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ।

ନିଜସ୍ୱ ଆୟ

- ପୌରପାଳିକା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜମି, ଘର, କୋଠାବାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅର୍ଥ ପାଇଥାଏ ।
- ପଣ୍ୟକର, ପାଇଖାନା, ଆଲୋକ ଓ ଜଳକର, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ପ୍ରମୋଦକର ଆଦାୟ କରିଥାଏ ।
- ଯାନବାହନ ଯଥା - ସାଇକେଲ, ରିକ୍ସା, ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ି, ଟ୍ରଲି ଗାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ଉପରୁ ଟିକସ୍ ଆଦାୟ ।

ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ

ପୌରପାଳିକାର ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅନୁଦାନ ଦେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଋଣ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ପୌରପାଳିକା ଆଉ କେଉଁ ସୂତ୍ରରୁ ଆୟ କରେ ପଚାରି ଲେଖ ।

ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ

ଯେଉଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ସହରର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୧୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ସେଠାରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ(ଏନ୍.ଏ.ସି.) ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦର ଗଠନ, କାର୍ଯ୍ୟ, ଆୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୌରପାଳିକାର ଗଠନ, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆୟ ଭଳି ହୋଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ୬୬ଟି ବିଜ୍ଞାପିତ ପରିଷଦ ଅଞ୍ଚଳ ଅଛି ।

ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଲୋକମାନେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ନିଜେ ସମାଧାନ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ପାଇବା ଫଳରେ ସଫଳ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଦେଶ ପ୍ରଗତି ପଥକୁ ସୁଗମ କରୁଛି ।

ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ ?

- ଜନଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜକୁ ନିଜେ ଶାସନ କରିବାକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ କୁହାଯାଏ ।
- ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କରାଯାଇ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।
- ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ସଂସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ଜନହିତକର ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅନେକ ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରିଥାନ୍ତି ।
- ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଅଛି ।
- ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ଭାଗ କରାଯାଇଅଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
- ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଓ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବହୁବିଧ ଉନ୍ନତି କରିଥାନ୍ତି ।
- ମହାନଗର ନିଗମ, ପୌରପାଳିକା ଓ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ସହରାଞ୍ଚଳ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବହୁବିଧ ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରିଥାନ୍ତି ।
- ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ମୁଖ୍ୟ ସରପଞ୍ଚ ଅଟନ୍ତି ଓ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ।
- ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ମୁଖ୍ୟ ଚେୟାରମ୍ୟାନ (ଅଧ୍ୟକ୍ଷ) ଅଟନ୍ତି । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
- ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ଗଠନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ସଭାପତି (ଅଧ୍ୟକ୍ଷ) କୁହାଯାଏ । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
- ମହାନଗର ନିଗମର ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ମେୟର କୁହାଯାଏ । ପୌରପାଳିକା ଓ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦର ମୁଖ୍ୟ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଅଟନ୍ତି । ଏହି ସଂସ୍ଥାର ମୁଖ୍ୟମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
- ମହାନଗରର ନିଗମ, ପୌରପାଳିକା, ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ ସହରାଞ୍ଚଳ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବହୁ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଅଭ୍ୟାସ

୧. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖ ।**

(କ) ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ କହିଲେ କଣ ବୁଝ ? ଏହା କାହିଁକି କରାଯାଇଛି ?

(ଖ) ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ସରକାରଙ୍କୁ କ'ଣ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ?

(ଗ) ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

(ଘ) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ କିପରି ହୁଏ ଲେଖ ?

(ଙ) ଗ୍ରାମ ସଭା କିପରି ଗଠିତ ହୁଏ ?

(ଚ) ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଚେୟାରମ୍ୟାନ କିପରି ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି ?

(ଛ) ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କିପରି ଗଠିତ ହୁଏ ?

(ଜ) ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ?

(ଝ) ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ?

(ଞ) ମହାନଗର ନିଗମ କିପରି ଗଠନ କରାଯାଇଛି ?

(ଟ) ମହାନଗର ନିଗମର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ?

(ଠ) ପୌର ପାଳିକା କେଉଁ କେଉଁ ସୂତ୍ରରୁ ଆୟ କରିଥାନ୍ତି ?

୨. **ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ / ସଂଖ୍ୟା ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।**

(କ) ଆମ ଦେଶ ଶାସନର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ____________ ଠାରେ ଅଛି ।
(ମୁମ୍ବାଇ, ଚେନ୍ନାଇ, ଦିଲ୍ଲୀ, କୋଲକତା)

(ଖ) ବଳବନ୍ତରାୟ ମେହେଟ୍ଟା କମିଟି ____________ ମସିହାରେ ତିନି ସ୍ତର ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ।
(୧୯୫୭, ୧୯୫୮, ୧୯୫୯, ୧୯୬୦)

(ଗ) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ____________ ବର୍ଷ ।
(୩, ୪, ୫, ୬)

(ଘ) ଗ୍ରାମ ସଭା ____________ ଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ବସିଥାଏ ।
(ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର, ନାଏବ ସରପଞ୍ଚ, ସରପଞ୍ଚ, ସମିତି ସଭ୍ୟ)

(ଙ) ବ୍ଲକର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିବା ପାଇଁ ସରକାର ____________ ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥାନ୍ତି ।
(ଗ୍ରାମ ସେବକ, ବି.ଡ଼ି.ଓ., କୃଷି ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ, ନିର୍ମାଣ ଯନ୍ତ୍ରୀ)

(ଚ) ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ____________ ବର୍ଷ ଅଟେ ।
(୪, ୫, ୬, ୭)

(ଛ) ଦଶ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଥିବା ସହରରେ ____________ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଏ ।
(ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ, ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ, ମହାନଗର ନିଗମ, ପୌର ପରିଷଦ)

(ଜ) ପୌରପାଳିକାର ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ____________ କୁହାଯାଏ ।
(ସମିତି ସଭ୍ୟ, କାଉନସିଲ୍‌ର, ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର, ସରପଞ୍ଚ)

୩. ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଠିକ୍ ତା ପାଖରେ (✓) ଚିହ୍ନ ଦିଅ ।

(କ) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ ପାଇଁ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ହେବା ଦରକାର ?

୨,୦୦୦ ରୁ ୧୦,୦୦୦	☐	୩,୦୦୦ ରୁ ୬,୦୦୦	☐
୪,୦୦୦ ରୁ ୫,୦୦୦	☐	୫,୦୦୦ ରୁ ୬,୦୦୦	☐

(ଖ) ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରହିଛି :

ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ	☐	ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି	☐
ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ	☐	ମହାନଗର ନିଗମ	☐

(ଗ) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ଗୋଟିଏ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି :

କୂଅ ଖୋଳିବା	☐	ମାଛ ଚାଷ	☐
ସମବାୟ ସମିତି ଗଠନ	☐	ପାଠାଗାର ନିର୍ମାଣ	☐

(ଘ) ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ବୈଠକ କରିଥାଏ :

ଦୁଇ ମାସରେ ଥରେ	☐	ଚାରି ମାସରେ ଥରେ	☐
ତିନି ମାସରେ ଥରେ	☐	ପାଞ୍ଚ ମାସରେ ଥରେ	☐

(ଙ) ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ହେଉଛି :

୪ ବର୍ଷ	☐	୬ ବର୍ଷ	☐
୫ ବର୍ଷ	☐	୭ ବର୍ଷ	☐

(ଚ) ଏକ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଥିବା ସହରରେ ଗଠନ କରାଯାଏ :

ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ	☐	ମହାନଗର ନିଗମ	☐
ପୌରପାଳିକା	☐	ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଷଦ	☐

୪. ଭୁଲ ଥିଲେ ଠିକ୍ କର ।

(କ) ଲୋକମାନେ ନିଜ ପ୍ରତିନିଧି ବାଛି ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି ।

(ଖ) ୱାର୍ଡ଼ର ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

(ଗ) ସରପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚାୟତର ଆୟ ବ୍ୟୟ ହିସାବ ରଖନ୍ତି ।

(ଘ) ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି ।

(ଙ) ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ସରପଞ୍ଚ କୁହାଯାଏ ।

(ଚ) ମହାନଗର ନିଗମର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବିଡ଼ିଓ ଥାଆନ୍ତି ।

(ଛ) ପୌର ପାଳିକାର ୱାର୍ଡ଼ରୁ ନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର କହନ୍ତି ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

- ତୁମ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ ଗତ ୨ ମାସରେ କେଉଁ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଛି ଓ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଇଛି, ତା'ର ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।
- ତୁମେ ରହୁଥିବା ୱାର୍ଡ଼ରେ କି କି ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଛି ଓ କାହା ଦ୍ୱାରା ହୋଇଛି ତା'ର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।